

‘U ziet, wat wij niet zien’

Ondermijning, een ver-van-je-bedshow? Niet meer. De onderwereld komt steeds meer in aanraking met de bovenwereld. Jaarlijks wordt 16 miljard euro witgewassen. Voor Willibrord van Beek, tot 1 februari commissaris van de Koning in Utrecht, en zijn Flevolandse ambtgenoot Leen Verbeek tijd om de ring Midden-Nederland uit te nodigen voor een bijeenkomst ‘Samen sterk tegen ondermijning’.

TEKST Jessica Hendriks | BEELD Roel Ottow

‘Als ik zo de zaal inkijk, heb ik vandaag een heel nieuwe PVV-fractie gekregen en ook de SP’ers zien er anders uit’, zo opende de Utrechtse commissaris van de Koning Willibrord van Beek de bijeenkomst over ondermijning in Midden-Nederland. In zijn Statenzaal zaten donderdag 17 januari geen Statenleden, toehoorders en pers, maar ruim zeventig Utrechtse en Flevolandse notarissen. ‘Als ik één notaris zie, word ik al een beetje nerveus, nu heb ik er zeventig voor mij zitten én ik heb u zelf uitgenodigd’, grapte Van Beek. Het initiatief voor de bijeenkomst kwam van de commissaris van de Koning zelf. Van Beek: ‘Je ziet dat onderwereld en bovenwereld elkaar steeds meer raken. Stallen en bedrijfspanden worden gebruikt voor drugsteelt of een drugs-laboratorium. Als je als elektricien daar niet aan meewerkt, word je gechanteerd. Ook

burgemeesters krijgen te maken met bedreigingen. Daarnaast werken wij in Nederland heel erg in hokjes: de politie, Belastingdienst, gemeente, marechaussee; ieder vakgebied heeft zijn eigen regels en dat communiceert niet vanzelf met elkaar. Hetzelfde geldt voor notarissen. En zij zijn juist heel belangrijk. U ziet dingen, die wij niet zien.’

ZWAKKE SCHAKELS

‘Wie heeft er weleens van ondermijning gehoord?’ vraagt Machteld Klaassen van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC). De meeste handen gaan de lucht in. ‘In Midden-Nederland hebben we het meest te maken met drugs en het witwassen van drugsgeld. Dit kan al door een restaurant te kopen met contant geld. Cocaïne wordt tegenwoordig sneller bezorgd dan een pizza. Binnen dertig minuten heb je het in huis. Vroeger zagen we ondermijning vooral als georganiseerde zware criminaliteit waar vooral de

politie en het Openbaar Ministerie mee te maken kregen, maar dat is al lang niet meer zo. Het raakt u veel meer dan u denkt.’ Volgens Klaassen neemt ondermijning toe én wordt het steeds professioneler. 24 procent van de burgemeesters zegt weleens bedreigd te zijn. ‘Vroeger zochten criminelen zelf uit waar de zwakke schakels zaten, tegenwoordig hebben ze daar tussenpersonen voor. Die weten precies waar en bij wie je wezen moet. Die personen moeten we vinden. Dan maken wij het de criminelen moeilijk.’ Maar ondermijning is volgens Klaassen ‘knettermoeilijk’ aan te pakken. ‘Bewustwording is het sleutelwoord. We willen als RIEC verschillende branches bewustmaken van ondermijning. Moeders die afglijdende jeugd in de gaten houden, bedrijven op een bedrijventerrein die nieuwe ondernemers aanspreken op hun werkzaamheden en notarissen die alert zijn op wie er bij hun in de praktijk verschijnt. Ik hoop dat jullie meedoen.’

‘Cocaïne wordt tegenwoordig sneller bezorgd dan een pizza’

KEN UW CLIËNT

16 miljard euro, zoveel wordt volgens de Universiteit Utrecht jaarlijks witgewassen. Volgens Landelijk Officier van Justitie Anita van Dis-Setz is het moeilijk te meten om hoeveel geld het echt gaat. ‘Het gaat in ieder geval om heel veel geld. Een crimineel leeft hiervan. Denk aan luxegoederen, onroerend goed, investeren in de bovenwereld.’ Ze noemt wat voorbeelden. ‘Iemand koopt een huis en komt bij u langs met een grote tas met briefjes van 500 euro. Of er zit opeens iemand anders voor u dan afgesproken. In beide gevallen moeten bellen gaan rinkelen. Haal uw hoofd uit het zand, anders is het strafrecht een stok achter de deur. En de straffen liegen er niet om: twee tot acht jaar. Ken uw cliënt, blijf doorvragen, anders kunnen wij elkaar terugzien op de zitting’, besluit zij. En dat zorgt voor wat verweer van de aanwezige notarissen: ‘Wat gaat er verder nog fout? Dit soort dingen doen wij niet. En schokkend dat jullie zo weinig kennis van de geheimhoudingsplicht hebben.’

DE MELDING

Wat als je iets verdachts opmerkt? In hoeverre moet een notaris zich dan houden aan de geheimhoudingsplicht? ‘Niet’, zegt Sonja Corstanje-Maaskant van de Financial Intelligence Unit (FIU). ‘De meldplicht en de geheimhouding van de Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme (Wwft) gaan boven de geheimhoudingsplicht van de notaris. Belangrijk is dat u uw cliënt kent. Klopt zijn verzoek binnen zijn profiel? Waarom wil hij een bepaalde constructie? Wat u ziet, is van toegevoegde waarde voor het bewaken van het financiële stelsel.’ Wat er

in de melding staat, is volgens de FIU dan ook van essentieel belang. ‘Meld wat de omstandigheden zijn op grond waarvan u de transactie ongebruikelijk vindt. Welke vragen hebt u gesteld? Voeg stukken die belangrijk zijn toe, NAW-gegevens en de geboortedatum van ubo’s, een bankrekeningnummer en het land bij internationale zaken.’ Maar waarom hoor ik na een melding niks meer? ‘Die vraag krijgen we vaker. U krijgt een ontvangstbevestiging en alleen als een transactie verdacht wordt, krijgt u dat te horen. Niet hoe en waarom. Maar wel dat het naar de opsporingsdiensten gaat. Klein voorbehoud: er wordt geen terugmelding verzonden als het vermoeden bestaat dat een notaris meewerkt aan een crimineel proces.’ Haar collega Bo van der Meer laat een aantal voorbeelden zien waarbij de melding van de notaris belangrijk was voor de opsporing. ‘Ik wil u niet zeggen wat u moet doen, maar u bedanken. Uw melding maakt verschil.’

ANDERE SCOPE

‘De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie heeft fraudepreventie hoog op de agenda staan’, aldus voorzitter Nick van Buitenen. ‘Maar de scope is ondertussen wel veranderd. Een notaris krijgt zelden een tik op de vinger omdat hij zijn medewerking weigert, maar wel omdat hij soms al te lichtzinnig zijn ministerie verleent. Toch hebben we nog wel wat hulpmiddelen nodig. Zo willen we op natuurlijke personen kunnen zoeken bij de Kamer van Koophandel, zou een centraal aandeelhoudersregister zeer welkom zijn en willen wij kunnen werken met een lijst van vermoedelijke fraudeurs, net als de banken hebben.’

STRENG GELUID

De aanwezige notarissen vonden het een prima bijeenkomst. Als het aan Minke Stigter ligt, worden dit soort bijeenkomsten vaker georganiseerd. ‘Als notaris moet je elke dag balanceren op het dunne koord tussen de privacy van de Wet op het notarisambt (Wna) en de transparantie van de Wwft. Als notaris word je snel en simpel vermorzeld door een opsporingsapparaat met een overmacht aan mensen en middelen. Misschien dat meer contact met notarissen tot meer begrip kan leiden bij de *crimefighters*.’ Ook Rafique Jabri vond het nuttig te horen hoe bijvoorbeeld de FIU te werk gaat. ‘De ene spreker bracht haar boodschap wat dwingender dan de andere. Goed om af en toe een streng geluid te laten horen, maar het lijkt dan dat er weinig begrip is voor de lastige positie waar de notaris af en toe in zit. We beschikken ook simpelweg niet over de tools waar overheidsinstanties en opsporingsambtenaren wel over beschikken.’ Jasper Nobel heeft nog wel een wens: ‘Het is hoog tijd dat de overheid een loket opent waar besmette tegoeden ook buiten een strafvervolging kunnen worden afgestort om de witwassen te stoppen. Met wie kun je nu overleggen over de afwikkeling van een criminele erfenis?’ Ook voor Van Beek was de avond geslaagd: ‘Ik hoop op goede samenwerking tussen het notariaat en de publieke partners. Ik denk dat de bijeenkomst zeker interessante elementen heeft opgeleverd. Het was prikkelend en de zaal liet zich ook goed prikkelen. Ik denk dat ogen open zijn gegaan.’ ■